

יום ד' ב' סיון תשע"ו

באר הגולה יג

הלכות נפילת אפים סימן קלא

ה שם בשם ר"י
הודיה ר ביה"ח
ז שם ח מנלה כב

ה האם חלה (כו) מילה (טו) [טו] בתענית צבור, (כח) מתפללים סליחות ואומרים ודוי, ואין נופלין על פניהם ואין אומרים 'והוא רחום' בשחרית אפלו במקום שנהגו לאמרו (טז) (כט) בלא זה: ו ינהגו שלא לפל על פניהם (ל) בט"ו (יז) באב ולא (יח) בל"ג בט"ו בשבט ולא בראש חודש, ולא במנחה (לב) שלפניו, ולא בתענית, ויש אומרים גם במנחה שלפניו (וכן נהגין). (לג) בפורים אין נופלין על פניהם, (בל"ג בעומר אין נופלין, (לד) בערב יום כפור אין נופלין וכן בערב ראש השנה אפלו שחרית, מנהגים: ז (לה) וּמְנַהֵג פְּשוּט שְׁלֹא לִפְלָל עַל פְּנֵיהֶם בְּכָל חֹדֶשׁ נִסָּן וְלֹא בְּתַשְׁעָה בָּאָב וְלֹא בֵּין יוֹם כְּפוּר לְסִכּוּת (ולא מתחלת ראש חודש סיון (לו) עד אחר (יט) [יט] שבועות: ח "אין אדם חשוב רשאי (לז) לפל על (כ) פניו (לח) כשמתפלל על (כא) הצבור, אלא אם כן הוא בטוח (לט) שיענה ביהושע בן נון: הגה (מ) וכן אסור לכל אדם לפל על פניו בפשוט ידים ורגלים

שערי השוקה

הנפ"א רשות, עין שם, וכן מבאר מהש"י ושאר אחרונים: [טו] בת"צ. עכ"ט. ונחב"ש"צ] שהפליגו בזה עצמו אין צורך לומר שהתענית והפיוס, רק בקריאת פנשה ויחל גם הוא חייב כמו שחייב בתענית, עין שם: [יט] שבועות. עכ"ט. ובשכנה"ג כתב שיש נהגין עד י"ג ולא י"ג בכלל, ויש שאין נופלין גם ב"ג משום ספקא דיומא, ודעבד כמר כו', ויש למשך אחר הש"י הנמצא באותה תפלה: אף כ"י שאין שם ספקא דיומא צריך לומר כ"ג בסיון וכן מנהג ירושלים חוב"ב כ"ש בספר פ"י האדמה ובש"צ, עין שם, ולענין ט"ו באדר, אותן שנהגו שלא לומר כ"י משום פסקא דיומא, וכן אף ב"ש"צ כתב דבשאלותינו מוחין ביד מי שאינו אומר נפ"א בט"ו וכן בקושטא, וכן מהנהגה כ"א"י ובמערות לומר נפ"א בט"ו אף כ"ש במח"כ, ועין בבית דוד סי' נג, ועין בשכנה"ג שאצלם נהגין שלא לומר עד ר"ח חשוון, שהחידוש מקבד במעלות א"י כמ"ש בסדרה"י מפני שהחידוש הזה נכנס בענין, ראוי הוא שיצא בשמחה, ע"ש, ובקדמות אלו אין מהנהג כן, ומי שנהג כן שלא לומר על החידוש אין מוחין בידו:

למדין דנזקא כשמתפלל על הצבור בפני הצבור ואין הצבור נופלין בתחנון הוא

משנה ברורה

(לא) ויש מקומות נהגין שלא לפל (לב) כל השנה ימים שאחר שבועות⁽⁴⁶⁾, מפני שהקרבנות של חג השבועות היה להם פשלוטין כל שבועה⁽⁴⁷⁾: ח (לז) לפל על פניו. הינו כשהוא דרף קדה, (לג) ואפלו בלא פשוט ידים ורגלים, ואפלו לא היה שם רצפת אבנים, דבשאר כל אדם שרי - באדם חשוב אסור. (לד) ואם הוא משה קצת על צדו, (לה) אפלו על רצפת אבנים שרי, דאין זה נפילה על פניו, וכל-שכן נפילת אפים שלנו שהוא רק השנית הראש וחסוי פנים בעלמא, (לו) בודאי שרי: (לח) כשמתפלל על הצבור. פרוש, (לז) ובפני הצבור, דכסיפא לה מלמא שמהרהרין שאין הגון ואין ראוי לענות, אבל בביתו אפלו מתפלל על הצבור מתר, ואפלו בפני הצבור, דנזקא כשהוא לבדו נופל על פניו ואין הקהל נופלין עמו, דאם כל הקהל נופלין, אזי אם אין חס ושלום נענים אין גנאי כל-כך להאדם חשוב, דלא עדיף הוא מכלל הצבור: (לט) שיענה ביהושע בן נון. שאמר לו הקדוש ברוך הוא "קום לך למה אתה נופל על פניך": (מ) וכן אסור וכו'. אקדים הקדמה קצרה כדי שיתברר היטב, והוא, דהנהגה כהיב בתורה "ואכן משפית לא תתנו בארצכם להשפיתות עליה", דהינו אפלו כשמשפיתנו לשמים על אכן משפית או על רצפת אבנים, דנזקא מלמא היא. וכתבו הפוסקים, דאין אסור מן התורה כי אם כשיש תרתי לגריעתא, דהינו כשמשפיתנו בפשוט ידים ורגלים וגם על רצפת אבנים דנזקא, אבל דרף קדה, דהינו שנופל על אפיו על הרצפה בלא פשוט ידים ורגלים, או אם הוא בפשוט ידים ורגלים שלא על רצפת אבנים, אסור רק מדברי סופרים, דגורו קדה אטו השתמחיה, וישלל על הרצפה (לה) אטו רצפה; אבל אם היה תרתי למעליה, דהינו דרף קדה בלא רצפת אבנים, לא גורו רבנן, וכן אם היה נופל דרף קדה על רצפת אבנים אף שלא היה קדה גמורה, דהינו שנוטה קצת על צדו, או אם היה בפשוט

שער הציון

(כה) לבישי"ש: (כו) מגן אברהם: (כז) וכן כתבו שארי אחרונים: (כח) מחצית השקל וש"א: (כט) אחרונים: (ל) דרך המים: (לא) מגן אברהם: (לב) פרימרים: (לג) בן משמע במנחה: (לד) מגן אברהם: (לה) בן בתי הריב"ש, ועין בבאר הגולה בריש הסימן: (לו) ש"י וש"א: (לז) ביה"ח וס"י:

באר היטב

ע"ש. וביהם החפה אע"פ שאינו נכנס להפה עד הערב אין נופלין על פניהם בשחר, מהר"א סי' פ, ופר"ח חולק עליו וכתב: מסתברא לי כל שלא נכנס להפה נופלין על פניהם, ע"ש, ועין כנה"ג ובמ"א ובהלק"ט ח"א סי' כא: (טז) בת"צ. וה"ה חתן בתוך ד' ימי משתה אם בא לבח"כ"ג, עין שכנה"ג בהגהת ב"י: (טז) בלא זה. ר"ל דנהגו לומר והוא רחום בכל ת"צ אף שאינו ב' זה, אפ"ה אם חל מילה בו אין אומרים והוא רחום: (יז) באב. בני אקטריה נהגין שאין אוכלין קטניות במים שאין נופלין אפים משום דדמי לאבלות המתגלגל, מהר"ל: (יח) בט"ו בשבט. דר"ה לאילנות. ונהגין האשכנזים להרבות במיני פרות של אילנות, תקון יששכר, מ"א: (יט) שבועות. ויש מקומות נהגים שלא לפל ר' ימים אחר שבועות מפני שהקרבנות יש להם פשלוטין כל ד', כנה"ג, ועין בשכנה"ג: (כ) פניו. וכשמשקע קצת שרי, מ"א: (כא) הצבור. פי' ובפני צבור, תרא"ש; ובגין שאין הקהל נופלים בתחנון, אבל אם הקהל נופלין בתחנון מתר, ב"ח ועין ב"י. נמצא

יום שמיני של החפשה⁽⁴⁸⁾ אם מתפללין קדם שהיה החפשה, בגון אם היה החפשה מעט קדם לערב ביום ראשון, אין אומרים תחנון עד יום ראשון הבא מעט קדם לערב. ונזקא אם היה חתן בחור או הפלה בתולה, אבל אלמן שנשא אלמנה אין זה נהג רק שלשה ימים, וכן הדין ב"והוא רחום". ולכן טוב לומר שלא יכנס חתן לבית הכנסת כל שבועת ימי הפשתה, שנמצעין לומר תחנון בעבורו⁽⁴⁹⁾: ה (כז) מילה. והוא הדין חתן נא"ר ומגן אברהם: (כח) מתפללים סליחות. שמוניחין מקצת, ואין צריך להניח לגמרה⁽⁴⁸⁾: (כט) בלא זה. רוצה לומר, דנהגו באיזה מקומות (כה) לומר "והוא רחום" בכל תענית צבור אף שאינו בב' זה, אפלו הכי אם חל מילה בו אין אומרים "והוא רחום"⁽⁴⁸⁾: ו (ל) בט"ו באב. בדבנמא איתא שהיה יום טוב גדול בזמן המקדש⁽⁴⁴⁾: (לא) בט"ו בשבט. שהוא ראש השנה לאילנות. (לז) ונהגין האשכנזים להרבות אז במיני פרות של אילנות⁽⁴⁸⁾: (לב) שלפניו. משמע מזה דבט"ו באב וט"ו בשבט נופלין במנחה שלפניו, (כז) ואין נהגין פן [ע"ת]: (לג) בפורים. הינו בשני ימים⁽⁴⁶⁾, וכן בפורים קטן בשנה מעפרת, (כט) ובכל אלו אין אומרים גם במנחה שלפניו, וכן בל"ג בעומר, מלבד בערב ראש השנה ובערב יום כפור אומרים במנחה שלפניהם: (לד) בערב יום כפור. ובשאר ערב יום טוב אין צריך לבאר, שהוא מבאר בפסוקי הסמוך: ז (לה) ומנהג פשוט וכו'. ובכל אלו אין אומרים תחנון גם במנחה שלפניהם. והנה כל אלו הסעיפים הוא לענין תחנון, אבל "למנצח" אומרים בכלם, מלבד בראש חודש ונזקא ופורים וערב פסח וערב יום הכפורים ותשעה באב, והוא הדין שאין אומרים בשנה מעפרת ביום י"ד וט"ו באדר ראשון; גם אין אומרים אותו בבית האבל⁽⁴⁷⁾ [אחרונים]. עוד כתבו, ד"אל ארץ אפים" ו"למנצח" דנים שנה⁽⁴⁸⁾: (לו) עד אחר שבועות.

